

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА
ТА ГРАФІКИ**

«НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ В СИСТЕМІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ»

Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції

**15 травня 2024 року
м. Одеса**

ОДЕСА – 2024

УДК: 378:37.09:7-057.86(08)

**Рекомендовано до друку Вченою радою Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського» (Протокол № 17 від 27.06.2024р.)**

Упорядники: Твердохлібова Я. М., кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки;

Спасскова О. П., кандидат мистецтвознавства, асистент кафедри теорії і методики декоративно-прикладного мистецтва та графіки.

Рецензенти: Ракович В. В. кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва і дизайну Херсонського державного університету;

Бартенєва І. О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Науково-методична організація процесу підготовки фахівців в системі художньо-педагогічної освіти: досвід, перспективи : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 травня 2024 р., м. Одеса) / упоряд. Я. М. Твердохлібова, О. П. Спасскова. – Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2024. – 116 с.

До збірника ввійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Науково-методична організація процесу підготовки фахівців в системі художньо-педагогічної освіти: досвід, перспективи», яка відбувалася у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 15 травня 2024 року.

Збірник призначений для науковців (докторанти, аспіранти, магістранти), здобувачів вітчизняних та зарубіжних закладів вищої освіти, педагогічних працівників різних типів закладів освіти, художників, дизайнерів, представників творчих спілок, арт-ринку.

Автори тез несуть особисту відповідальність за достовірність поданих матеріалів та за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб.

відтворювати важливі аспекти української культури та підтримувати традиції народної культури.

Список використаних джерел

1. Бабак І. Історичне значення тризуба як символу України. *Етнічна історія народів Європи*. 2008. Вип. 27. С. 127–129. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/eine_2008_27_22 (дата звернення: 12.04. 2024).
2. Символіка українців. Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BC%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0_%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B2 (дата звернення: 06.04. 2024).

Олександр КОВАЛЬОВ

*доцент кафедри теорії та методики початкової освіти
Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка,
м. Глухів*

Надія МІРОШНИЧЕНКО

*кандидатка педагогічних наук, вчена секретарка
Національного заповідника «Глухів», м. Глухів*

ІСТОРИЧНО-МИСТЕЦЬКІ ОСНОВИ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ СІВЕРЩИНИ

Ключові слова: *етнографія, етнокультура, декоративно-прикладне мистецтво, краєзнавство, композиція, орнамент, символ.*

Знайомство з творами народної творчості пробуджує в молоді перші яскраві образні уявлення про Батьківщину, її культуру, сприяє вихованню патріотичних почуттів, залучає до світу прекрасного. Твори народного мистецтва можуть відіграти значну роль у розвитку художньо-творчих здібностей учнів, їхньої уяви, ініціативи та самостійності, а також художнього смаку та індивідуальних художніх нахилів.

Археологічні знахідки на території України свідчать про те, що найдавніші

пам'ятки мистецтва з'явилися ще в період пізнього палеоліту (25–15 тисячоліть тому). Палеолітичні стоянки, відкриті археологами в Києві (Кирилівська стоянка), у Мізині на Десні, у с. Пушкарях поблизу Новгород-Сіверського та інші, дають цінний матеріал для визначення художньої діяльності первісної людини. У поселеннях давніх мисливців, які жили великими родовими колективами, знайдені вироби з мамонтових кісток або рогів північного оленя – стилізовані статуетки жінок, птахів, звірів [3; 8].

Різьба по дереву. Різьблення – давнє народне мистецтво, кращі традиції якого збереглися й нині. Вражає розмаїтість профілів віконних і дверних наличників та дерев'яних балок – сволоків у будівлях різних регіонів Сіверщини. Стилізованими рослинними й геометричними візерунками прикрашалися скрині, сани й вози, мисники, лави, полиці, столи, дошки для вибійки, форми для пряників, пращі, рубелі тощо.

Усталені традиції українських різьбярів з їх локальними особливостями продовжують і сучасні майстри України, роботи яких відомі далеко за її межами. Етнокультурний феномен майстрів декоративного мистецтва Сіверщини розквітає на всеосяжному дереві українського народного образотворення (іл. 1).

Патріархами художнього різьблення по дереву зі стильовими місцевими рисами орнаментики та опорядження по праву можна вважати заслужених майстрів народної творчості України А. Колошина, А. Іванькова, В. Ворожбита (м. Новгород-Сіверський), М. Ковальова (м. Шостка), І. Білевича (м. Глухів). Майстри володіють яворівським (жолобчасто-виборним), чернігівським (тригранно-виїмчастим), рельєфним та об'ємним різьбленням. Своєю творчою працею майстри сприяють збереженню глибинних художніх традицій народу України, дарують суспільству відчуття етнічної національної єдності, естетичної насолоди від спілкування їхніми різножанровими творами [4; 5].

Вишивка. З другої половини XVIII до середини XIX ст. майже в усіх поміщицьких господарствах і при монастирях існували майстерні художньої вишивки. Їх вироби використовувалися не лише для власних потреб, а й частково йшли на продаж.

Здавна славиться і Глухівщина майстринями художньої вишивки. Відомі зображення автентичних творів декоративного мистецтва Сіверського краю з характерними стрічковими орнаментами та композиційними схемами (сюжетом),

центром якої був букет, квітуче дерево або побутові сценки з життя людей. Символи на українських вишиванках – не випадковість. У них втілена народна філософія, світосприймання, розуміння важливих проблем, пов'язаних з усім довгим життєвим шляхом. На різноманітних виставках декоративного мистецтва демонстрували свої твори: Бурчик Людмила Євгенівна, селище Есмань; Васько Надія Панкратіївна, м. Глухів; Гирявенко Зоя Василівна, м. Глухів; Кривоніс Олександра Сергіївна, с. Привілля; Лесненко Ольга Григорівна, м. Глухів; Лещенко Надія Федорівна, м. Глухів; Литвин Євгенія Володимирівна, м. Глухів; Нечай Ганна Кирилівна, с. Обложки; Палажченко Надія Михайлівна, м. Глухів; Підлісна Валентина Федорівна, с. Суходіл; Рогачова Ольга Миколаївна, м. Глухів; Тутук Марія Олексіївна, с. Будівельне; Худан Валентина Микитівна, с. Шевченкове; Чаус Людмила Іванівна, с. Студенок, та багато ін.

Своїми високохудожніми творами художнього ткацтва, вишивки декоративного розпису визначаються майстрині Чернігівщини, Новгород-Сіверського району Галина Іванівна Ковальова, Марія Іванівна Ковальова, Поліна Миколаївна Товстенко, Неоніла Сергіївна Зівако – с. Гірки; Євгенія Іванівна Бурун, Марія Григорівна Целікова, Марія Іванівна Голенко – с. Бирине; Антоніна Василівна Максименко, Тетяна Григорівна Фетисенко – с. Дігтярівка; Варвара Михайлівна Васько, Палажка Степанівна Шумицька – с. Гнатівка. Зразки вишиванок вище згаданих авторів свідчать про високий художній рівень, розкривають особливості еволюції цього виду мистецтва Сіверщини впродовж не одного століття.

З давніх-давен славиться рушниками Кролевець, старовинне містечко, один із центрів декоративно-прикладного мистецтва. Традиційний промисел художнього ткацтва існує тут майже три століття. Для кролевецького рушника характерне поєднання білого і червоного кольорів. На білому тлі між густо-червоними паралельними смугами ткався багатий орнамент із ромбів, чотирикутників, хвилястих ліній [4; 5]. (іл. 2).

Розвиток творчих проєктів художнього ткацтва визначила індивідуальна творчість художників І.П. Дударя, Н.І. Прокопенка, Л.О. Закурської, О.М. Гавруш; творчих майстрів і ткаць фабрики О.М. Василенко, З.Л. Черенкової, М.Р. Даценко, Г.Т. Єфіменко, Л.О. Ситник, Г.Л. Шабельник, Є.А. Коноваленко, В.О. Волової, Л.П. Орел, В.О. Венгер-Мірошниченко та багатьох інших. У кожного своя манера,

свій колорит, кожен по-своєму інтерпретує традиційні орнаментальні мотиви і розташовує їх на площині.

Волокитинський фарфор. В 1830 році заможний волокитинський поміщик, штаб-ротмістр у відставці Андрій Михайлович Міклашевський організував у своєму маєтку фарфоровий завод. Вирішальну роль у виробництві фарфору другої третини XIX ст. відіграло те, що неподалік села Волокитине Путивльського району Сумської області (раніше належало Чернігівській губернії) знаходилося велике родовище каоліну – Полошківське. Ця фарфорова глина (глухівська, або ж полошківська) відзначається багатьма цінними якостями: білизною, пластичністю, в'язкістю, вогнетривкістю. Серед сюжетів волокитинської пластики слід відзначити портрети, скульптури реалістичного змісту, пасторальні та алегоричні, сентиментальні та побутові, історико-літературні [6; 7]. (іл. 3).

Відомо, що засоби декорування зокрема особливості колірною рішення предметів ужиткового мистецтва (гончарство, вишивка, ткацтво, декоративного розпису, різьблення по дереву) є результатом багатовікових мистецьких традицій Сіверського краю. Орнаментальні мотиви зберігають давні символіко-закодовані форми і певний зміст. Складові народної художньої культури та побуту історії людства сформувалися й розвивалися у процесі пізнання людиною навколишнього середовища, явищ природи та зумовлювалось життєвими проблемами, соціально-економічними умовами [1; 2].

Народне мистецтво Сіверщини має зовні стилістичні ознаки, які нині нерідко вгадуються у сучасних інтерпретаціях художніх виробів. На основі традицій визначається ступінь художньої вартості, оригінальності нових творів декоративного мистецтва та забезпечується прямий вихід на етнокультурну й світову художню пам'ять народного мистецтва Сіверщини, здійснюється порівняльний аналіз щодо внесення оригінальних творів до скарбниці національної культури.

Список використаних джерел

1. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. С. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 1992. 270 с.
2. Гурська А. С. Мова та граматика українського орнаменту. Навчально-методичний посібник. Київ, 2003. 144 с.

3. Найден О. Орнамент українського народного розпису: витоки, традиції, еволюція. Київ: Наукова думка, 1989. 162 с.

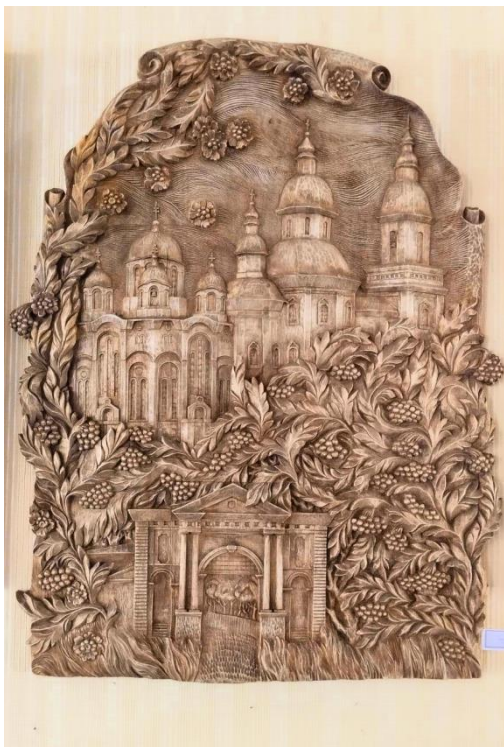
4. Ковальов О. Декоративно-прикладне мистецтво у школі 1–7 клас: Навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2006. 144 с.

5. Ковальов О. Є. Образотворче мистецтво в школі 1–7 клас. Навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 392 с.

6. Пошивайло О. Етнографія українського гончарства Лівобережної України. Київ, 1993. 217 с.

7. Петрякова Ф. С. Украинский художественный фарфор (конец 18 – начало 20 столетия). Київ, 1985. 197 с.

8. Тищенко О. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XIII–XVIII ст.). Київ: Либидь, 1992. 192 с.

1. Ковальов О. «Край мій Сіверщина». Різьблення по дереву, тонування.

2. Роботи майстринь художньої вишивки: М. Голенко, Г. Ковальнової, М. Дудукової.

3. Вироби Волокитинського заводу: «Ваза з квітами», «Бібліофіл».

Ірина КРАСІЮК

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри образотворчого мистецтва

Криворізького державного педагогічного університету,

м. Кривий Ріг

ОСВІТНІ ВТРАТИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ключові слова: освітні втрати, художник-педагог, освітнє середовище, синергія, освітній дизайн, рефлексія, учасники освітнього процесу.

Освіта в Україні завжди відповідала державним стандартам якості, покликаним забезпечити становлення інноваційної, креативної, конкурентоспроможної на ринку праці висококваліфікованої особистості, здатної до успішного здійснення художньо-педагогічної діяльності, до самореалізації, самовдосконалення й практично-творчої діяльності. Нинішньому стану української

Зміст

Бартенєва І., Фазлуєв В. Теоретичні аспекти підготовки майбутніх фахівців мистецького спрямування до формування естетичної культури здобувачів освіти.....	3
Богайчук Л., Гвоздьова О. Образ Тараса Шевченка у творчості сучасних художників.....	7
Бредньова В., Прохорец І. Особливості методики графічної підготовки студентів молодших курсів на сучасному етапі.....	10
Брянський Г. Сенс педагогічно-мистецької творчості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва у новітніх освітніх реаліях.....	13
Волинська О. Національна мистецька освіта України: досвід Галичини.....	17
Ворніков В. Формування толерантного менталітету особистості в світлі сучасних принципів навчання: інтегративна єдність мистецтва й педагогіки.....	20
Главенчук О. Метод викладання. Девіз викладача і здобувача освіти: «Будь-яке навчальне завдання виконане здобувачем освіти – потенційна виставкова робота».....	25
Гоманюк В. «Кодима-фест» – творча лабораторія Одеського художнього фахового коледжу ім. М. Б. Грекова (досвід практичної роботи 2016-2019 н. р.).....	32
Ейвас Л. Самобутність професійного мистецтва витинанки дніпровського регіону.....	34
Ейвас Л., Губа А. Народна обрядова символіка у декоративних композиціях сучасних українських митців.....	37
Ковальов О., Мірошниченко Н. Історично-мистецькі основи етнокультурної спадщини Сіверщини.....	41
Красюк І. Освітні втрати та шляхи їх подолання в умовах воєнного стану.....	46
Крижевська С Необхідні складові підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва.....	50
Литовченко Н., Поступаленко Р. Популяризація українського мистецтва за кордоном під час війни.....	52
Лоза Н., Борисюк З. Анімалістика у художньому ткальстві. Шлях у пошуку художнього образу у навчанні здобувачів вищої освіти художньо-графічного факультет.....	55
Малік О. Артрезиденція «Ціна свободи» – новації в творчому середовищі візуального мистецтва України.....	57
Мунтян С. Значення Петриківського розпису в сучасному мистецтві.....	59
Орос І. Сучасні інтерактивно-розвивальні методи навчання майбутніх художників-педагогів: поєднання друкованої та комп'ютерної графік.....	61
Петренко О., Люта Д. Петриківський розпис у його культурно-історичному й художньо-педагогічному вимірах.....	66

Петренко О., Щербакова Л. Естетично-ментальні параметри побудови індивідуальної роботи зі студентами в межах курсу «Художньо-прикладна графіка».....	70
Петрук Р., Воронюк А. Досвід розпису монументального об'єкта під керівництвом Володимира Прядки.....	75
Петрук Р., Прокопенко Г. До питання розробки монументального об'єкта як навчального завдання.....	77
Ракович В. Синтез традиційних і сучасних підходів під час вивчення матеріалознавства у живописі.....	79
Резніченко Г. Тарас Шевченко в українському образотворчому мистецтві.....	83
Смичковська О., Бредньова В. Удосконалення підходів до навчання онлайн на практичних заняттях з графічних дисциплін.....	86
Спаскова О. Дослідження декоративно-прикладного мистецтва Слобожанщини XVII – XVIII ст. у виданнях з книжкової колекції Бібліотеки Університету Ушинського.....	89
Спаскова О., Ван Сює Питання традицій та інновацій у підготовці магістрантів-художників із КНР.....	92
Твердохлібова Я. Методична підготовка майбутніх вчителів образотворчого мистецтва.....	95
Харитонова І. Обґрунтування щодо ведення дисциплін «Робота на пленері», «Практика на пленері» елементарного підрівня початкової мистецької освітньо-виховної діяльності КЗПСО «Мистецька школа №15 імені Т. І. Боевої м. Одеси».....	99
Шевчук Т. Візії війни в сучасній українській політичній карикатурі та постері.....	102
Шкільник О. Тема козацтва в образотворчому мистецтві як засіб формування патріотизму і національної ідентичності особистості: історичний аспект.....	109

Наукове видання
НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ В СИСТЕМІ ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ:
ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ
Всеукраїнська науково-практична конференція
м. Одеса, 15 травня 2024 року